

Іноземний досвід протидії корупції

Актуальність теми дослідження. На даний період часу прояви корупції стали тими чинниками, що створюють реальну загрозу національній безпеці та демократичному розвитку більшості країн світу, негативно впливають на всі сторони суспільного життя.

Мета дослідження полягає в аналізі міжнародного досвіду протидії корупції.

Для досягнення мети були поставлені та вирішені такі завдання:

- окреслити поняття корупції, підходи до розуміння даного терміну із боку українського законодавства та законодавства окремих країн;
- охарактеризувати суб'єкти запобігання та протидії корупції;
- охарактеризувати статус суб'єктів відповідальності за корупційні правопорушення;
- охарактеризувати заходи запобігання та протидії корупції, які використовуються в різних країнах;
- узагальнити міжнародний досвід запобігання та протидії корупції.

Об'єктом дослідження виступають деякі країни світу в цілому, їхній досвід протидії корупції.

Предметом дослідження є чинники і запобіжні заходи, які використовують країни для боротьби з корупцією.

Виклад матеріалу. Аналіз міжнародного досвіду боротьби з корупцією свідчить про те, що за сучасних умов прояви корупції стали тими чинниками, що створюють реальну загрозу національній безпеці. Корупція у більшості держав Центральної та Східної Європи, а також у країнах, які виникли на пострадянському просторі, тісно пов'язана з тим, що вони знаходяться в стані економічної та суспільної трансформації.

Чинники успішної протидії корупції вже давно відомі та апробовані міжнародною спільнотою. Це, насамперед, відкритість влади, прозорість та зрозумілість процедур прийняття державних рішень, дієві механізми контролю за діяльністю державних органів з боку громадянського суспільства, свобода слова, свобода та незалежність засобів масової інформації. За умов масштабної корупції акцент робиться саме на усуненні причин, а не на боротьбі з конкретними проявами. Так для правових систем деяких розвинутих країн узагалі не характерно використання в законодавстві терміну «боротьба» – законодавці закладають в нормативно-правовому акті принципи попередження, які стосуються певної сфери діяльності. На мою думку, досить чітка й ефективна система боротьби з корупцією, яка спирається на солідну нормативно-правову базу та однозначну підтримку суспільства діє у Фінляндії. Для фінської правової системи не є характерними закони з використанням терміну «боротьба» з визначенням певного виду злочину. Фінський законодавець заклав принципи попередження та застереження вчинення злочинів у кожному нормативно-правовому акті, що визначають конкретну сферу діяльності, а не вид злочину. Згідно з положеннями Кримінального кодексу Фінляндії, за вчинення дій, що можуть кваліфікуватися як «корупція», передбачено санкції від штрафу до ув'язнення строком до чотирьох років у залежності від ступеня суспільної небезпеки злочину [1].

В **Ізраїлі** антикорупційна атмосфера забезпечується системою “певного дублювання моніторингу” за можливими корупційними діями. Він здійснюється урядовими організаціями і спеціальними підрозділами поліції, відомством Державного контролера, що володіє незалежністю від міністерств і державних відомств, і громадськими організаціями типу “Відомства за чистоту уряду”. Ці організації досліджують можливі корупційні точки, а у разі їх виявлення інформують органи розслідування. В Ізраїлі, через значні соціальні пільги для урядовців і безжалюгідного їх покарання при виявленні корупції, низова корупція практично відсутня. Доведених до суду корупційних злочинів в Ізраїлі не більше 5%, проте, репутація людини, замішаної в корупційному скандалі, вкрай небажана.

Великобританія. Сьогодні у цій країні відбувається оновлення антикорупційного законодавства, і перш за все скасовується парламентський імунітет від відповідальності за діяння, що містять ознаки корупційних [2].

Безпосередньо корупційні процеси у Великій Британії відстежує так званий Комітет Нолана, який було засновано в жовтні 1994 року. Його зусилля зосереджені на основних ділянках громадського життя, які викликають найбільшу стурбованість громадськості: це члени парламенту, які працюють консультантами фірм, що прагнуть впливати на державну політику; це колишні міністри та інші посадові особи, що працюють в тих галузях індустрії, регулюванням яких перед тим займалися в уряді та інші аспекти громадського життя. За результатами роботи Комітету палата Громад парламенту вирішила призначити парламентського директора стандартів, заборонити протекцію та розголосити сторонні заробітки членів парламенту.

В основу боротьби з корупцією в **Німеччині** покладено завдання знищення матеріальної, насамперед фінансової бази злочинних угруповань. Це досягається двома шляхами: конфіскаційним (конфіскація майна) і створенням належної правової бази для унеможливлення "відмивання" "брудних" грошей. Особливо слід виділити обов'язок банківських установ надавати правоохоронним органам інформацію про операції з грошима у розмірі понад 20 тис. німецьких марок за умов, що ця інформація буде використана виключно для розслідування. Законом закріплено правило: якщо громадянин робить внесок в банк у розмірі понад 50 тис. німецьких марок, він зобов'язаний пред'явити посвідчення особи. Досвід боротьби з корупцією у Німеччині та Словаччині, то він свідчить про ефективність залучення громадськості для боротьби з корупцією. Зокрема, відомство кримінальної поліції федеральної землі Нижня Саксонія впровадило прийом анонімних повідомлень від громадян про економічні злочини. Таке рішення було прийнято за результатами пілотного проекту, під час якого за чотири місяці до вищезазначеного спецпідрозділу, який складається всього з 9 працівників прокуратури та 33 поліцейських, надійшло 184 повідомлення. Карні справи було відкрито у 124 випадках, з яких 30 % стосується справ щодо корупції [3, с. 112–113].

Сінгапур. Головна ідея антикорупційної політики Сінгапура полягає в "прагненні мінімізувати або виключити умови, що створюють як стимул, так і можливість особи здійснення корумпованих дій". Це досягається за рахунок цілого ряду антикорупційних принципів, зокрема: 1) оплата праці державних службовців згідно формулі, прив'язаній до середньої заробітної платні успішно працюючих в приватному секторі осіб; 2) контрольована щорічна звітність державних посадовців про їх майно, активи і борги; прокурор має право перевіряти будь-які банківські, акціонерні і розрахункові рахунки осіб, підозрюваних в порушенні Акту про запобігання корупції; 3) велика строгість в справах про корупцію саме відносно високопоставлених урядовців для підтримки морального авторитету невідкупних політичних лідерів; 4) ліквідація зайвих адміністративних бар'єрів для розвитку економіки. Боротьба з корупцією є одним з ключових чинників економічного успіху Сінгапура.

Японський досвід боротьби з корупцією доводить, що відсутність єдиного кодифікованого акту, направлено на боротьбу з корупцією, не перешкоджає ефективному вирішенню проблеми. Норми антикорупційного характеру містяться в багатьох національних законах. В Японії, як і в багатьох країнах, одним з найголовніших напрямів боротьби з корупцією є кадрова політика. Таким чином, в Японії пріоритетними у сфері боротьби з корупцією стали: 1) заходи політичної економії (підзвітність політичного керівництва, реформа фінансування політичних партій і кампаній); 2) реформа державної служби (гідна оплата праці, система стимулів);

США. Накопичено практично найбільший досвід боротьби з корупцією. Організована злочинність тут вперше стала предметом обговорення на "високому рівні" ще у 1929 році, коли її вивченням займалась так звана "Комісія Цікершема". З того часу ця проблема знаходиться в центрі уваги комісій, комітетів та підкомітетів, що створювались згідно з рішенням конгресу чи президента, які в результаті довгого та ретельного вивчення різних аспектів боротьби з організованою злочинністю та корупцією розробляли рекомендації, які були покладені в основу федеральних законів. Так, у системі законодавства США немає єдиного федерального закону, який би регламентував застосування антикорупційних механізмів всередині країни, однак відповідні положення містяться у низці нормативно-правових актів, зокрема: Законі про

неправдиві звіти (1863 р.); Законі про фондові біржі (1934 р.); Кодексі законів США (1952 р.), розділ 18 глава 63 «Поштове та інші види шахрайства»; Кодексі внутрішніх доходів (1954 р.), Законі про звітність щодо валютних та міжнародних операцій (1970 р.), Законі про іноземну корупційну практику (1977 р.), Акті про етику поведінки державних службовців (1978 р.) тощо. 5 травня 1977 р. було прийнято Закон про корупцію за кордоном (Foreign Corrupt Practices Act) – федеральний закон про боротьбу з корупцією у міжнародній діяльності, який має екстериторіальну дію, тобто його юрисдикція поширюється за територію США.[4]

В законодавстві США поняття корупції посадовців визначено достатньо широко. Воно включає ряд протиправних діянь, передбачених в основному в чотирьох главах розділу 18 Зводу Законів: 1) “Хабарництво, нечесні доходи і зловживання своїм положенням публічними посадовцями”; 2) “Посадовці і службовці по найму”; 3) “Здирство і погрози”; 4) “Вибори і політична діяльність”.

Яскравим прикладом "культури прозорості" є **Південна Корея**. Так з 1999 р. в Сеулі діє програма “OPEN” – система контролю за розглядом заяв громадян чиновниками міської адміністрації, яка викликала справжню сенсацію серед національних антикорупційних програм. Програма є показником реалізованої політичної волі на боротьбу з корупцією.[5]

Вільний доступ до інформації про стан речей виключає необхідність особистих контактів з урядовцями або пропозиції їм хабарів з метою прискорити завершення процесу ухвалення рішення. Таким чином, “OPEN” шляхом виключення особистого спілкування урядовців і громадян, як необхідної умови існування корупції, виконує основну свою задачу – попередження корупційних діянь і відновлення довіри громадян до міської адміністрації.

Висновки. Отже, як видно, за кордоном антикорупційне законодавство розвивається у бік використання всього арсеналу правових засобів боротьби (не тільки кримінально-правових) і з акцентом на попередження.

Проведений аналіз особливостей боротьби з корупційними злочинами в Японії, Сінгапурі, Південній Кореї, Італії, США та інших країнах дозволяє сформулювати уявлення про основи передової національної антикорупційної стратегії, розвиток якої необхідний в сьгоднішній Україні. 1) Сильна політична воля вищого керівництва держави до боротьби з корупцією і сформована на її основі єдина державна політика в області боротьби з корупцією, яка б включала комплекс заходів державного, політичного, економічного, соціального і правового характеру. Ні законодавчі, ні адміністративні, ні будь-які інші заходи, що направлені на протидію корупції не можуть бути ефективними, якщо немає політичної волі на всіх рівнях влади/ 2) Організований соціальний контроль з боку громадянського суспільства за всією системою державного адміністрування (неодмінною умовою для цього є створення атмосфери прозорості) і забезпечена можливість порушення в цих рамках кримінального переслідування правопорушників. Важливу роль тут відіграють дійсно незалежні засоби масової інформації. 3) Незалежність судової влади. Такий підхід всебічно ілюструє правоохоронна система Італії, США, Великобританії, Франції та інших країн. 4) Жорстка підзвітність осіб, які наділені владними повноваженнями, перед реально незалежним органом, що здійснює моніторинг чистоти діяльності державних службовців, а також наділений повноваженнями по притягненню до відповідальності посадовців незалежно від їх місця в ієрархічній структурі влади. Ці положення, на наш погляд, можуть являти собою фундамент успішної національної антикорупційної політики в Україні [6].

Список використаної літератури:

1. Семенов В. *Кому по силам победить коррупцию?* / В. Семенов // *Вечерний Харьков*. — 2009. — 22 декабря. — № 143. — С. 4
2. Решетников Ф.М. *Ответственность за должностные преступления в зарубежных странах* / Ф.М. Решетников. — М., 1997. — С. 54
3. Мельник М.І. *Німеччина на шляху боротьби з корупцією* / М. І. Мельник // *Право України*. — 1997. — № 11. — С. 111–115.

4. Закон про корупцію за кордоном (*Foreign Corrupt Practices Act*). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.justice.gov/criminal/fraud/fcpa/docs/fcpa-russia.pdf>
5. Декларація ООН про боротьбу з корупцією і хабарництвом у міжнародних комерційних операціях від 16 грудня 1996 р. // Міжнародні правові акти та законодавство окремих країн про корупцію. – К.: Школяр, 1999. – С. 83–87.
6. Тагаєв Т. Протидія корупції в оборонному секторі: основні ризики та виклики // Збірник матеріалів міжнародної конференції «Посилення доброчесності та протидія корупції в оборонному секторі України. 16 травня 2011 р. – К.: НІСД, 47 с.
7. *Corruption Perceptions Index 2009*. – Сайт Transparency International, http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/2009
8. Гончарук Т., Шумка М. Громадянське суспільство в Україні: проблеми становлення та потенціал / Михайлина Шумка, Тетяна Гончарук // Матеріали міжнародних філософсько-економічних читань. – Львів, 2011. – С.215-222.
9. Гончарук-Чолач, Т. Сучасні парадигми державного управління: теоретико-філософське осмислення / Тетяна Гончарук-Чолач // Психологія і суспільство. – 2010. – № 4. – С. 72-81.
10. Гурик М.І., Шумка М. Л. «Каста луччих людей» у соціально-філософському вченні Дмитра Донцова / Михайлина Шумка, Мирослава Гурик // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». – Серія «Філософія». – Вип. 8. – Острог, 2011. – С. 36-46.
11. Гончарук Т. В., Гурик М. І., Шумка М. Л. Філософські проблеми державного управління. Навч. посібник. Тернопіль. – Економічна думка, 2010. – 126 с.